

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Власенко О.М.

Житомирський педуніверситет

Сучасний розвиток української національної культури та освіти залучає педагогічну теорію та практику до формування в молоді моральності, яка б ґрунтувалась на загальнолюдських та національних цінностях. Молодіжній субкультурі, яка інтенсивно насаджується телебаченням, сім'ям, школа та вищі навчальні заклади мають протиставити високу моральність та духовність, пробудити в свідомості молодого людини генетично закладений потенціал доброзичливості, співчуття, гідності, відданості, не допустити появи почуттів мстивості та злоби.

На сьогодні актуальними є наукове та практичне забезпечення нової системи виховання, мета якої - сформувати в молоді духовні і моральні якості, особистісні цінності, виховання моральної свідомості та моральних переконань, навичок і звичок моральної поведінки, набуття молоддю досвіду духовно-моральних відносин.

Особистісні цінності складають внутрішню основу особистості, їх ієрархія не дозволяє особистості деградувати, невеливатися у суспільстві, дає можливість самовиявитися, свідомо і вільно існувати. Система особистісних цінностей утворюється на основі інтелектуальної діяльності людини. С.Ф.Анісімов визначав систему цінностей наступним чином: «Якщо всі відомі цінності розподілити за ступенем їх значущості для людини, то одержимо класифікацію у вигляді своєрідної класифікації цінностей, підпорядкованої принципам субординації, де кожна цінність по відношенню до тієї, котра стоїть вище за неї, відіграє роль засобу, чи умови, чи наслідку, який випливає з неї». [2;22]

Ціннісна орієнтація є своєрідним критерієм, фільтром у визначенні ставлення людини до матеріальних та духовних цінностей, вона передбачає позитивне чи негативне значення об'єктів навколишнього світу для індивідууму чи суспільства і визначається не їхніми властивостями як такими, а їх місцем та наявністю в людській життєдіяльності інтересів і потреб, соціальних відносин, критеріями і способами оцінки цього значення, виражених в моральних принципах і нормах, ідеалах, установках і цілях.

Загальноприйнятою є думка, що виховання на основі цінностей - це провідний шлях формування особистості, її духовного світу, тому в сучасних умовах постає питання не лише про ціннісне виховання, але й про ціннісне навчання, тобто навчання, яке має своїм кінцевим результатом не знання, а формування «аксіологічного світогляду, який оперує ціннісними категоріями».

Моральну спрямованість навчально - виховному процесові надає морально- орієнтована комунікативна взаємодія вчителя з вихованцями. В цій комунікативній взаємодії педагог повинен бути не лише простим ретранслятором інформації, а високосвідомою та високоморальною особистістю, повністю відповідати вимогам до справжнього громадянина держави.

На даному етапі проблема розробки критеріїв моральних якостей, цінностей та орієнтирів педагогів середньої ланки освіти досліджується науковцями. Зокрема, Л. Хорунжа в своєму дослідженні визначила головні складові компоненти професійної моралі, якою повинен володіти справжній педагог: повага до вихованців, педагогічний оптимізм, чітке розуміння душевного стану дитини, прагнення підняти авторитет кожного учня, виявлення інтересу до справ кожного учня, щирі та природні почуття, здатність максимально себе мобілізувати на спілкування з учнями, їх батьками та колегами. [3]

Специфічною особливістю виховання студентів педагогічних навчальних закладів є те, що воно ставить дві головні цілі: з одного боку, якнайкраще виховати майбутніх вчителів, а з другого - підготувати їх до виховної роботи з дітьми та дорослими, виробити гуманне ставлення до людей та доброзичливість, сформувати у молоді систему вимог до себе та оточуючих, підняти загальнокультурний та освітній рівні.

Під зовнішнім впливом на вихованця розуміємо не висування авторитарних вимог, якими часто обмежується так звана виховна робота, а створення умов, що сприяють

оволодінню студентом людськими цінностями, або виховним ідеалом взагалі. Щоб створити такі умови, потрібно знати, якими виховними ідеалами керуються студенти, на які людські цінності орієнтуються.

Щоб визначити пріоритетні людські цінності молоді, студентам Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка (у кількості 100 осіб) було запропоновано ряд запитань наступного характеру: «Які цінності ви вважаєте найголовнішими?», «Які цінності стали вашим надбанням під час навчання у вищому навчальному закладі?», «Якими цінностями ви прагнете оволодіти?» тощо.

Аналіз здобутих результатів показує, що серед цінностей, які студенти відносять до пріоритетних, першорядне місце займають прагматичні якості людини. Зокрема, впевненість у своїх вчинках, цілеспрямованість, вміння за себе постояти, гідність. Серед цінностей, які мали нижчий рівень, варто назвати доброту (19,1%), людяність і взаєморозуміння (15,5%), вірність (13,8%), чуйність (12,1%), здатність до взаємоповаги (10,5%).

З вибіркового бесіди з майбутніми вчителями стають зрозумілими мотиви вибору пріоритетних цінностей. Більшість керується популярними думками про те, що всездозволеність і практицизм стають на сьогодні новими особистісними цінностями. Лише незначна частина респондентів, надаючи перевагу духовно - моральним цінностям, орієнтуються на іншого роду вартості: 19,5% респондентів до пріоритетних цінностей відносять інтелектуальні якості і лише 5,2% - здоров'я людини.

Водночас студенти не усвідомлюють себе в ролі майбутніх фахівців - професіоналів. Тому, серед основних цінностей не зустрічаємо таких, що свідчили б про професійні орієнтири майбутніх педагогів та відповідні цінності (професійні знання, вміння та навички). Аналіз цінностей, які, на думку студентів, стали їхніми надбаннями, показує, що в цьому аспекті майбутні педагоги досить критично оцінюють себе. Так, лише 31 % опитаних вважають себе добрими, 27,6% - чесними, 25,9% - справедливими, 8,6% - людяними, 6,9% - порядними та відвертими. Значно менше студентів вважають себе чуйними, безкорисливими. Значна частина респондентів була неспроможною визначити цінності, якими вони б хотіли оволодіти.

В умовах педагогічного вузу доцільно формувати виховний ідеал студентів, залучаючи їх до вивчення проблем шкільного виховання, як в теоретичному, так і в практичному аспектах, вивчення студентами цінностей школярів, щоб майбутній вчитель глибоко усвідомив свій професійний ідеал, як своєрідну модель, на яку орієнтуватиметься в процесі навчання та самоосвіти, виховання та самовиховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов С. Ф. Ценности реальные и мнимые. — М., 1970.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. - К.: ІЗМН, 1998. - 204с.
3. Демиденко В.К. Історичні та сучасні психолого-педагогічні проблеми морального виховання//Актуальні питання підготовки спеціалістів у педвузі. - Бердянськ, 1992.

In the article the author studies the problem of moral values, the necessity of forming moral ideals in the future.

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Березюк О.С.

Житомирський педуніверситет

Система виховання народної педагогіки передбачає цілеспрямоване формування етнопедагогічними чинниками в підростаючого покоління основних і специфічних для українців якостей, що відображають особливості їхньої психології, характеру, самосвідомості, способу мислення та ін.

Серцевиною змісту такого виховання має бути духовність українського народу. Внутрішній світ особистості є рушійною силою розвитку духовності людини, визначаль-